САҤА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 73 (8482). 1999 СЫЛ ОТ ЫЙЫН 17 КҮНЭ. СУБУОТА. СЫАНАТА—1 солк. 10 харчы.

„ПОЛИТИЧЕСКАЙ ДЬУЛУУР БААРА БУОЛЛАР РОССИЯ ИККИ СЫЛЫНАН АТАҔАР ТУРУО ЭТЭ“

Госдума депутата З. А. Корнилова дасныт издательство журналистарга кытта көрсүһүүтүгэр итинник этэ,—харчы аттыбытынан ыйаар, ыыбы, гаһы. онтон да атын сиртэн хостонор баайбытын кыраныысса таһыгар тоҕо сыанаҕа атыылыыбыт? Онтон төһөтө государствоҕа киирэр? Араастаһыыта барыта эрдэҕэ халлар. Швейцарскай испииһэк баарын истибиккит. Норуоттан 40 млрд. доллар уоруллан, кыраныысса таһыгар сытар. Россияҕа уоруу хайдах курдук масштабтаммыт эбитий? Оттон государствобыт 4,5 млрд. доллар туһуттан аан дойдутааҕы валютнай фонд иннигэр сөһүргэстиир. «Якутия» корреспондена депутат ханнык политическай дьулуур туһунан этэрин туоһулаһыытыгар депутат бу курдук хоруйдаата: «Салалтаны уларытыахха. Хайдах? Конституция быһыытынан. Онтон өссө атын суол баар—революционнай. Эһиги ону баҕараҕыт дуо? Мин парламентскай суолу тутуһабын».

Госдума депутатыгар мандат ылан киирсээччилэр биирдии бэйэлэрэ 400-600 доллары ороскуоттуурга бэлэмнэр диэн «Новая газета» суруйуутугар туох сананааҕын ыйыппыттарыгар Зоя Афанасьевна: «Оппозиция итиччэ харчыта суох, ити былаас партиялара сыһыаннаах,—диэтэ. «Наш дом Россия», «Отечество», «Вся Россия», о.д.а. «Отечество» холбоһуга Москва ааныгар бүтүн санаторийы баһылаан быыбарга агитатордары, контролердары, о.д.а. бэлэмнээбитэ иһиннит. Хантан маннык барыыгар үп көрүллүбүтэ сэрийиллэр. Билигин итинник партиялар тэлэй курдук күн-түүн эбиллэр. Соторутааҕыта пенсионердар партиялара тэриллибит. Салайааччыта ким буолуой? П. П. Бородин. Кута, аныгы Думаҕа Павел Павлович бастакынан депутат буолара буолуо. Харчыта да элбэх, пенсионердар да быыбарга кыттааччылар.

Сорохтор, куоһулууларынан, Корнилова эмиэ ыаар политикаҕа охтубут диэхтэрэ. Ол эрээри бу көрсүһүүгэ үксүн айылҕа ресурсаларыгар уонна ону туһаныыга Государственнай Дума Комитетын сааскы сессиятын үлэтин туһунан сиһилии кэпсээтэ. Кини бу комитетка председатела солбуйааччынан үлэлиир. Үс государственнай фонду чөлүгэр хат түһэрэргэ сүрүн күүс уурулуубут: минеральнай сырье, уу уонна биологическай ресурсалар. Холобурун иллэххэ, советскай кэмнэ биологическай ресурсаны туһаныыттан госбюджет дохуотун чааһыгар 8 млрд. доллар киирэр эбит. Билигин дохуот чааһыгар итинник строка суох. Уу ресурсатын 40 бырыһыанна хаһааныйга суох, харыстаан туһаныы, туһаҕа таһаарыы туһунан этэ да барыллыбат. Эмиэ советскай былаас саҕана геологическай экспедициялар булбут сир анныгааҕы баайдарын туһанан бүтэрдибит диэххэ сөп. Онон билигин төһө сатаан туһанабыт туһунан учуоттуур сыаллаах минеральнай сырье фондата тэриллэрэ—бүгүҥҥү күн ирдэбилэ.

Маны таһынан «Аҕыйах ахсааннаах норуоттар статустарын туһунан» сокуон ылыллыытыгар үлэлэспитин туһунан кэпсээтэ. Аан маҥнай бу сокуону Зоя Афанасьевна РФ Үрдүкү Сэбиэтигэр депутаттыырын саҕана салайбыт комитета ылсан үлэлээбит. Онтон салгыы Дума бу састааба көргүннүт. Президент Ельцин 5 төгүл сокуоннуга вето уурбут. Бастаан сокуон 64 ыстатыйалаах буолла, быһан-быһан президент сөбүлээтин 14 ыстатыйалаах сокуон барыла ылбыт.

Бюджет туолуутугар депутат туспа болҕомтотун туһаайда. Ол курдук быйыл 4 промышленнай бөһүөлэк сабыллара быһаарыллар. Онно Уһук Хотугу сиртэн көһөөччүлэргэ субсидия туттах дьонно хайан тиийэрин РФ Правительствотыгар чуолкайдыыр парламентскай ыйытык ыытыллыбыт. Маны кэннэн иннин Хоту сиргэ Государственнай комитет председателин В. В. Гопаны көрсүбүт. Кини трансферт харчыта ыйытыллыбыт кэмнэрэ көрүллэритэр эролин биллэрбит; ыам ыйыгар 35 бырыһыанна кэлбит, от ыйыгар 70, сэтинньигэ 100 бырыһыанна кэлиэхтээх.

«Икки төгүл харчыта суох мандат ылан киирсэн депутат буолбутум, билигин да харчыта суох кандидат буолбутум, туруорсуом»,—диэн З. А. Корнилова РФ Государственнай Думатыгар депутат мандатын ылан киирсэригэ сорунар сананатын аһаҕастык биллэрбитэ пресс-конференция бэлиэ түмүгэ буолла диэххэ сөп.

А. ПАВЛОВА.

(«Кыым» хаһыат бу дьыл от ыйын 6 күнүнээҕи нүөмэриттэн).

ТӨРӨӨҺҮННЭЭХ ЫҺЫАХ

Алаас сыһыы чэлгэй күөх отунан көбүөрдүү киэргэммит, эгэлэ бэйэлээх дьэрэкээн сибэккинэн ситэрэ симэммит сайынгы көрө кэм дьону-сэргэни көҥүлүөрдэр, сүргэтин көтөҕөн туһулэҕэ түһэр кэмэ. Бу маннык түгэнтэн, үөрүүттэн-көтүүттэн улууспут кыра, уһук учаастактара эмиэ туора турбаталлар. От ыйын 1 күнүгэр Түөйэ учаастагын олохтоохторо көбүгэлэрбит үгэстэрин үйэтитиэххэ» диэн девиэстээх ыһыах ыһа катыы чараҥнаах ыһыахтыыр түөлбэлэригэр ардаҕы аахсыбакка муһуннулар.

Ыһыаҕы оскуола-сад директора М. А. Окоемникова үөрүүлээх быһыыга-майгыга аһан тылы учаастак баһылыгар Н. И. Монастыревка биэрэр. Николай Ильич уйгулаах, үүнүүлээх сайын кэлбитинэн мустубуттары эҕэрдэлээн туран бу быйылгын үрүн илгэни дьолтирга, олоҥ оту оттуурга ыгыйда.

Улуус дьаһалтатыттан бэрэстэбиитэл быһыытынан кыттыбыт дьиэ кэргэн уонна социальнай көмүскэлээх буолуу управлениетын начальнига С. И. Никитин кырдьаҕастар сылларынан эҕэрдэлээн, адар кэлэгэнэ мэлдьи үтүө сүбэһит буола сылдьыаларыгар ыҥыран туран Горой Ийэҕэ уонна учаастак кырдьаҕастарыгар ойлобуннугук бэлэхтэрин туттарбыта.

Ыалдьыттар уонна олохтоохтор күүстэринэн туруоруллубут концерт дохсун ытыс тыаһынан доҕуһуолланна. Ордук Василий Жирков, Алексей Местников, кэргэннии Гороховтар толорбут нүөмэрдэрэ биһирэннэ.

Спортивнай күрэхтэһиилэргэ кыра оҕолуттан кырдьаҕаһыгар тиийэ кытыннылар. Хас да этаптаах саастарынан ыытыллыбыт эстафета бэрт интэриэһиннэйдик аста. Ханнааҕайга, кыыс эккирэтиитигэр сүүрүүлэр көхтөөхтүк ыытылыннылар, элбэх бириистэр оонньоннулар.

Саха киһитэ былыр былыргыттан ат сүүрүүлээх ыһыахха ордук сүргэтэ көтөҕүллээччи. Түөйэлэр биэс хамаанда сүүрүк аттарын ыҥыран араас кытыннарбыттара улахан интэриэһи тарта. Сүүрүүгэ Хадаар, Одьулуун, Болтоҥо, Кыйыы уонна олохтоох Түөйэ аттара илин кэлин түһүстүлэр. Барыта 11 сүүрүү буолла. Ордук интэриэһинэй сүүрүүлэр саамай уһун—4800 миэтэрэҕэ буоллулар. Маннык сылдьбыт сылдьаһыыннаахтарын, уэмат тыаһааахтарын көрдөрөн Болтоҥоттон Кырдьа, Хочуол бэйэлэрин туһумэхтэригэр бастаатылар. Түмүгэр быйыл «Олоҥхо оонньууларыгар баран ситиһиилээхтик кыттыбыт Болтоҥо хамаандата бастаата, иккиһи кииллэртэн 5 эрэ сөкүүндэнэн хаалан олохтоохтор, үсүһү Одьулуун хамаандата ылла.

Быйыл Чурапчытааҕы интернат-оскуолаҕа физическэй культура уонна спорт институтун эһилларын ан сибаастан Түөйэ учаастагар үөрэтэр базовай хаһааайыстыба буолбутун туһунан олохтоохтор үөрэ-көтө кэпсэтэллэрэ, сүргэлэрэ көтөҕүллүбүтэ ыһыаҕы өссө ситэрэн-хотороон биэрдэ.

С. НИКИТИН.

ОҔО СААС ДЬОЛЛООХ БИҺИГЭ

Киһи бу орто дойдуга дьиэ-уот тэринэн, оҕо-уруу төрөтөн удьуорун салгыыр кэстээх. Киниэр уйалара тоһоноон сиэгэ ситэри кэрэний да, маннык үөскүүр ычат саната-оноото ыраас, майгыта-сигилитэ дьоһун, обугэлэрбит «кимтэн киниэхэхтин, хантан хааннаахыын?» диэн ыйытыылара дирин пе хоһоонноох. Уол оҕо кэргэн ылаарыгар, кыыс эргэ тахсарыгар ол уол дуу, кыыс дуу төрөппүттэрэ, төрдүлэрэ кимниэҕитугэ улахан суолталааҕа. Бу дьон төһө туруктаах майгылаахтара-сигилилээхтэрэ, дөрүөбүйэлэрэ барыта учуоттанара. Аҕа-ийэ сөбүлэстэҕинэ эрэ уруу буолар. Биир оннук тарбахха баттанар ыал Чакырга олороллор. 1980 сыллаахха күөх Ньурбаттан көрбүт эрэ хараҕа хатаныах иарын сэбэрэлээх, уи-уһун сулуохтаах Валентина диэн кыыс үлэлии кэлбитэ. Ону олохтоох уол Тимофей Филиппов кэргэн ылан сыбаай-балаан ньиргиппитэ. Ол кэмтэн сылы-сыллата 4 оҕолоох ньир-баччы олохтоох ыал буоллулар. Тиэргэннэ 2 теплица, хотон, гараж, баанньык, о.д.а. тутуу уурбут-туппут курдук оҥоһуллубут, кууруссалар хаамаан тоотуоһоллор, дьиэ таһа сибэккинэн дьэрэлийэр.

—Оо, биһиги Валябыт астаабыт аһа олгомо, миниьитэһэ, ниһэ-күүһэ тупсаҕайа, хаһааайка кэнэ хаһаастааҕа,—дэһэллэр дьүөгэлэрэ. Ситэри кэрэ диэбит курдук, үгүүһүт, ырыаһыт бастыга. Нэһилиэккэ ыытыллыбыт «Хаарчаналар», «Уһун суһуохтаахтар», «Мин кыыстыыным» конкурстар кыайыылаахтара. Тимофей Александрович эмиэ киһитигэр үрдүк уйгуохтаах, толуу-толомон көстүүлээх. Мэлдьи кэпсии-ипсии, кэрү кэҕүлүттэн тута сылдьар киһи. Сылы сыллаан кэлбэт хамнастан тутулуктаммакка, илиилэрин күүһүнэн уйгуларын оҥостон, дьиэлэрин толору миэбэллэһэн, сылгы сылгылаан, хороҕор муостааҕы, сибиинньини, кууруссаны иитэн олороллор. Онон кинилэр оҕустуоллара мэлдьи амтаннаах аһынан, этинэн, арыынан толору.

Бу ыал сүдү баайынан көмүс чычааххара буоллаллар. Аҕалаах ийэ киһилэр дэгиттэр сайдыылаах дьон буола улааталларыгар кыһамньылаахтык сыһыаннаһаллар.

Тимофей Александрович уһанар, уруһуйдуур дьоҕура уолаттарыгар бэриллибит, үгүүллүүр, дьүһүйэр дьоҕур ийэлэриттэн утумнаатаҕа.

—Оҕону саба баттаабакка, киһи этэр тылын эмиэ учуоттаан сыһыаннаһабыт, оҕолорбут бэйэ-бэйэлэрин өйдөһө улааталларыгар баҕарабыт, талааннарын, дьоҕурдарын эрдэттэн таба көрөн сайыннарарга ускуубуйа тэрийэбит,—дэһэллэр төрөппүттэр.

Атын дьоһун ыал Болтоҥоҕо олороллор. Ыал аҕа баһылыга Константин Константинович идэтинэн зоотехник, 1975 сыллаахха университеты бүтэрээт, Ньурба улууһугар Күндээдэ отделениетыгар үлэлээбитэ. Икки сыл үлэлээбитин кэнниэ комсомол обкома ыраах Аллаабыр улууһугар үлэҕэ ыыппыта. Хоту дойду хорсуннуодуот дьонун кытта бэркэ тапсан 5 сыл үлэлээбитэ. Ол кэннитэн дойдутугар эргиллэн биригэдьиирийэн, сельсовет исполкомун председателинэн, экономиһынан үлэлээбитэ. Олоҕу-дьаһаҕы уларыта тутуу кэмигэр бырааттарын кытта «Бараалдьын» диэн бааһынай хаһаайыстыбаны тэрийэн баһылык буолбута. Кэргэнэ Татьяна Гаврильевна Бүлүү кулуубуттан төрүттээх. Парикмахер, бухгалтер идэлээхэх.

Павлуцкайдар дьиэ кэргэн бэйэлэрин оруутун сайыннарарга дьулуһар олоххо активнай позициялаах ыал. Ийэлэрэ сценаҕа үгүүллүүрүн, сценкаҕа оонньуурун сөбүлүүр, оттон аҕалара 1994 сыллаахха нуучча дуобатыгар мааастарга кандидат нуорматын толорбута, Татьяна Гаврильевна сатаабатаҕа суоҕун тэҥэ—оҕуруотчут, иистэнньэҥ, бысаанньыт, бэйэр, хайдыхтаах да таҥас киһи туттаҕына тупсаҕай көрүҥнэнэр. Кэл массыынаны ыытарга үөрэнэ. «Саламааты, салат араас көрүҥнэрин, кэмэры сөбүлүүбүн», —диир кини. Сөбүлүүр спортивнай дьарыга—остуол тенниһэ.

Бу ыал икки үчүгэйкээн кыыс оҕолоохтор. Улахан кыыс Сааскылаана 1980 сыллаахха төрөөбүтэ. Үөрэххэ, общественнай олоххо, төрөппүттэрин курдук, эмиэ бастыҥ активистка. Волейболунан, баскетболунан сэбүлээн дьарыктанар. Сайыҥҥы дьонун кытта оҕуруокка, окко үлэлиир. Үгүс үөлээннээхтэрин курдук баайар, бысанкалыыр, иистэнэр, музыка истэрин, кроссворд таайарын, кинигэ ааҕарын сөбүлүүр. Танюша үһүс кылааһы бүтэрдэ. Үгүүлүүнэ умсугуйар, оскуола киһитэ буолуоҕуттан «Күнчээнэ» ансамблга дьарыктанар, былырыын «Полярная звезда» республиканскай конкурска кыттыбыта. Иллэҥ кэмигэр кинигэ ааҕар, мультик көрөр, дуобаттыыр. Танюша бэйэтин туһунан маннык билиһиннэрэр: «Саамай сөбүлүүр, күүтэр бырааһынньыгым—Саҥа дьыл, эстрадаан төрдү ырдорообун, хотоҕой оҕу таптыыбын».

Дьэ ити курдук, улууспутугар айгыраабат аньылааттаах, туллаҥнаабат тулааһыннаах ыаллар элбэхтэр. Кинилэр ычаттарыгар тэрийбит дьоллоох биһиктэрэ сырдыгынан сыдьаайа турдун.

М. НИКОЛАЕВА.

ТИЭРГЭН

Дьиэ кэргэҥҥэ аналлаах таһаарыы

• • •

«ТИЭРГЭН» ТУСКУЛ ИИТИНЭН

Улууска дьиэ кэргэн экономикатын туруктаах оло-руу хайысхата «Тиэргэн» тускултан саҕаламмыта. Тыа сирин дьонун олоҕун тупсарар сыалтан бэйэ тиэргэ-нин тупсаҕайдык тэринниигэ, бастыҥ малы пропаган-далааһыныгэ, оҕуруот аһын олордууга, көҕөрдүүгэ, сайылыктааһыныгэ араас көҕүлүүр дьаһаллар ыыты-лыыныылар. Бу үлэни салҕаан, кэнэтэн, билиҥҥи кор-дөбүлгэ сөп түбэһиннэрэн үлэ барар. Мөҥнахха СР Президенин Парламеҥҥа уонна нэһилиэнньэҕэ Суруга, ыал экономикатын сайыннарыыга туһуламмыт дьаһал-лара илиини үлэҕэ сорук быһыытынан туруоллар.

Ыал ыйыттан үс нэһилиэк ахсын бииргин ыала-рыгар анкета толортороон паспордааһын үлэтэ ыыты-лынна. Түөлбэ салайааччылара, социальнай Киин үлэ-һиттэрэ ыал экономикатын сайыннарыыга ойдотуу үлэтэ, кэтэх хаһаайыстыба учуотун ыыталлар.

Улуус үрдүнэн чааһынай ыалларга барыта 16333 ынах сүөһү, итинтэн ынахтара 5042, 3602 сылгы, 7845 котор, 826 сибиинньэ баар. Сыл устата кэтэх хаһаа-йыстыба 7788 тонна үүтү, 1110 тонна эти оҥорорго былааннаанар. Бэйэ туттубутун таһынан, ордугун туһа баҕарар атыылаан үп киллэриһэрэ ыал бэйэтин көҥүлэ.

Ол тыһан баран, сороҕор, киллэрииэр дохуоту аҕыйыга ылуок түһэриэхтэрэ диэн нэһилиэнньэ дьиксиэр эбит. Ол иһин, дьиэ кэргэн көмүскэллэөх буолуутун хаачыйар Балиһыанньа оҥоһуллара наада. Ааҕыы түмүгүнэн, 6400 хаһаайыстыба баарыттан сүөһүлээҕэ 4483. Уопсай дьиэҕэ олорооччулар уонна ходуһа сирэ кырыаах диэн, үгүс ыал сүөһү иитэр кыаҕа суох. Кинилэр ииникитин оҕуруот сирэ ылан хортуоппуй олор-дон, теплица оҥостон оҕуруот аһынан байылларын хааччыйар туһугар үлэлиэхтээхтэр. Улууска ити өттүгэр холобур буолуон сөптөөх ыаллар үгүстэр.

Билэн турар, дьиэ кэргэн экономикатын тупсарыы түмүгэ биир-икки сыл иһинэн буолбакка, сыыйа тах-сыаҕа. Нэһилиэнньэ таба өйдөөн бэйэтин ис кыаҕын туһанан үлэлиирэ, туруннара эрэ наада.

Түмүкнэр, ыылгыс кэмнээх сайыммыт устата өлгөм-нүк оттоон, оҕуруот аһын дэлэччи хаһааныаан, сир ис-тиин байылыаттык олорорго үлэлиэҕин диэн баҕа са-наабын тиэрдэбин.

Мария САВВИНА,
улуус дьаһалтатын социальнай управлениетын дьиэ кэргэҥҥэ сүрүннүүр специалиһа.

ОҔУРУОТТААХ ХАҺААЙКА

Болтоҥо сирэ—кыһа эрэ олоруох, сүөһү иитиэх, сайыныыаа оҕуруот аһын аналгатин хото үүнэрэех курдук сирдээх-уоттаах, уулаах-хаардаах үтүө дой-ду! Кылгас сайыннаах Сахабыт сиригэр сүөһү иит-тэн, оҕуруот олордон, өлгөм үүнүүнү ылан, кыһын-ныга хаһаанар дэлбэр хотуттар ааҕыы элбэхтэр.

Екатерина Дмитриевна Лыткина нистээнэн ҥдо-лааах. Киин билигин бочуоттаах сынньалаҥҥа олорор. Кэргэнэ саталлаах мас ууһа Алексей Степанович эмиэ пенсионер. Бу ыаллар 5 оҕолоохтор, хаһаайыс-тыбалара да баһаам: 20 ынах сүөһүлээхтэр, онтон 7-тэ ыанар ынах, 5 сылгылаахтар, биир сибиинньэ-лээхтэр, 18 кууруссалаахтар.

Алексей Степановичтаахха сырыттаххына, «ыал—тэлгэһэтинэн» диэн саха баргэн этиитин саҥата ко-лоҕуг. Хоп курдук тутууларыынан элбуор иһэ толору. Оҕуруоттара киэҥэ сөхтөрөр. Быйыл 40-тан тахса ук оҕурсуну, 100 помидору, перэһи, кабочоогу, арбуһу, баклажаны үүннэрбиттэр. Өссө арбуустаахтар, 100 хомпынастаны олордубуттар. Боруобаҕа диэн дьэдьэни үүннэрбиттэр, үүнүүтүн хайы-сах амсайбыттар. Саас ахсын нэһилиэккэ, улууска ыытыллар дьаарбаҥка-ларга көхтөөхтүк кытталлар. Рассада боҕотун атыы-лаан үгүс хаһаайка махталын ылаллар. Күһүнүн үүнүүлэрин консиэрбалыыллар. Ордугун эмиэ нэһи-лиэнньэҕэ атыылыыллар. Екатерина Дмитриевна оҕу-руот аһын сэргэ сибэккини үүннэрэрин олус сөбү-лүүр. Барыта сүүрбэттэн тахса араас көрүҥү үүн-нэрэр. Онно баалар—астралар, георгиннар, бархат-цылар, соҕуруу дойдуга эрэ үүнэр гладиолус сибэк-ки... Күһүн ахсын, балаҕан ыйын маҥнайгы күнү-гэр оскуола оҕолоро кинилэртэн сибэкки дьэрбэтин ылаллар, үөрэллэр.

Саргылана КРИВОШАПКИНА.

Сайылык ыала Барашковтар

Ыал олох тэрдэ диэн мээнэҕэ эппэттэр. Онтон ыалы сүрүннээччинэн-түстээччинэн ыал баһылыга—аҕата буолар. Бахсы нэһилиэгэр холобур буолар ыалларын биирдэстэрэ буоллаххына, З. П. Барашков дьиэ кэргэнин ааттыахха сөп.

Захар Прокопьевич бэйэтэ физкультура учууталыы. Билигин чааһынай хаһаайыстыбатынан дьарыктанар. Киин улууска спорт сайдыытыгар ырата суох кылаа-тын уурбут киһи. Дуобакка маастарга кандидат. Рес-публика икки төгүллээх призера, улуус икки төгүл-лээх чемпиона, ону таһынан гиряны анньыыга алта төгүл, мас тардыһыытыгар икки төгүл чемпионнаабы-та. Ветеран спортсмен итинэн таһынан, нэһилиэккэ ыытыллар бары культурнай дьаһаллар биир көхтөөх кыттааччылара. Бастыҥ ырыаһыт, драматическай оруолларга толорооччу. Захар Прокопьевич дьиэ кэргэн үрдүк тирэҕэ. Кэргэнэ Александра Константиновна үр-дүк категориялаах учуутал, норуот үөрэҕириитин туй-гуна. Билигин Бахсы орто оскуолатын директора. Киин бу ыдатигэр таһаарыылаахтык үлэлииригэр ыал аҕатын өйөбүлэ бука улахан оруолу ылар буолуохтаах.

Барашковтар түөрт оҕолоохтор. Улаханнара Проня Санкт-Петербурга физкультурнай академия студена. Орто уоллара Костя Иркутскайдааҕы кинотехникумҥа үөрэнэр, онтон аҕатын аатынан ааттаммыт Захар ос-куола оҕус кылааһын бүтэрдэ. Уолаттар үһүөн дэгит-тэр спортсменнар. Ыал соҕотох кыыһа кыыһа Даниэль-ка маҥнайгы кылааһы бүтэрдэ.

Барашковтар хайа да үлэҕэ оҕолорун батыһыннара сылдьаллар, сайыныы оккуо-маска уолаттар аҕаларын тулуурдаат бүгүрү дьоннор. Барашковтар кэтэх хаһаа-йыстыбаларыгар сүүрбэттэн тахса ынах сүөһүлээхтэр, икки сибиинньэлээхтэр, уонча кууруссалаахтар. Са-йыны ахсын сайылыкка тахсаллар. Сайылык чахчы үчүгэйин, быйаҥнааҕын туһунан нэһилиэк дьонугар өрүү кэпсиир, дьоннор бары сайылыктаах буолуох-тарын баҕарар Захар Прокопьевич. «Сайылыкка киһи сырата тиллэр» диэн мэлдьи этэр. Ону былырыыҥҥы ыйбыт бородууксуйата даҕаны туоһулуур. Ол курдук, былырыын сайын устата Барашковтар алта дьааһык арыыны, хаһааммыттара, үс тонна үүтү туттарбытта-ра. Аны оҕуруоттарыттан сүүрбэ биэс куул хортуоп-пуйу хостообуттара, помидору биэс биэдэрэни үүн-нэрбиттэрэ. Быйыл бу үлэһит ыаллар олордуулара эмиэ үгүс, ынахтарыттан өлгөм үүтү ылыллар. Оккуо кииорорын тэриниэн эрэллэр.

«Сайылык туһата, суолтата улахан. Айылҕа тулата. Онтон оҕо—Айылҕа анала. Онон, айылҕа эйгэтинэн олорууу, үлэлээһин оҕоҕо, бэйэҕэ олус туһалаах»—диир сайылык ыалын аҕата Захар Прокопьевич.

Сэвал ЛЫТКИН, Бахсы.

ТЫА ЫАЛЫН УЙГУТУН ДЭЛЭТЭР ТУҺУГАР

Саха Республикатын Президенэ М. Е. Николаев «Республика хас биирдии киһитэ үчүгэйдик, дуоспу-руннук олоруун хааччыйар суолу булуохха диэн Республика парламеныгар уонна нэһилиэнньэтигэр Суругар: «Тус хаһаайыстыбаттан агропредприятие-ларга, фирмаларга тийэ бородууксуйаны оҥорон та-һаарыы бары көрүҥүн көҕүлүөх тустаахпыт. Ордук тыа хаһаайыстыбата таҕаарыы оҥорон таһаарыытын көҕүлүүр уратыы наадалаах. Дьэ маннык буолар, билиҥ-ҥи агропромышленнай политикабыт ис хоһооно»—диэбитэ, Михаил Ефимович салгыы дьиэ-уот экономи-катын сайыннарыыга, хас биирдии ыал дохуота икки төгүл үрдүүрүгэр сорук туруоруулларын уонна түргэн-ник түмүгү биэрэр салаалары сайыннарар наадатын тоһоҕолоон бэлиэтээбитэ. Итини тэҥэ, соҕотуопкаҕа, аһы-үөлү оҥорон таһаарыыга, батарыыга уонна уй-гуну үксэтээччини—үлэ киһитин өйөөһүнүгэ улахан болҕомтону туһаайбыта.

Тыа сирин бары олохтоохторугар анаммыт бу иһир-рэх Суругу тула улууска киэҥ дьүүллэһии, ылдьыри-тиһии ыытыллыбыта. Бу Суругка этиллэр туһаайыы-лары олоххо киллэрии быйылгы сылларга үлэбит сү-рүн соруга буолар. Чакыр нэһилиэгин олохтоохторо дьиэ кэргэн дохуотун үрдэтиигэ, тыа сирин экономи-катын туруктаах оҥорууга сорук туруорунан, «1999, 2000 сылларга тыа сирин олоҕун таһымын туруктаах оҥорорго уонна нэһилиэнньэ бэйэтин бэйэтэ хааччы-йытын тупсарарга» диэн ыҥырыы таһаарбыта. Ыҥы-рыы таһаарбыт чакырдарга үлэ-хамнас хайдах бара-рын билсэри биһиги нэһилиэк администрациятын баһылыга А. М. Кириллини көрсөн кэпсэттибит.

—Нэһилиэккэ ыытыллар үлэбит барыта Ыҥырыы-быт чэрчитинэн ыытыллар,—диэн кэпсиир Афанасий Михайлович.—онуоха быйылгы дьыллаах улууус соци-альнай сакааһын тирэх оҥостон үлэлиибит. Нэһилиэк-ка тэнигэр уон биир бааһынай хаһаайыстыбалара баал-лар. Сүрүннээн сүөһү иитиитинэн дьарыктаналлар. Үс сиринэн олороллор. Бары сайылыкка көстүлэр. Мэраҕа—«Маарыкчаан» уонна «Туратнаах». Хара Хомустааххва—«Батаах», «Чакыр», «Тоох» уонна «Ор-дьоо». Онтон Кэдьээмэҕэ—«Байара» таҕыстылар. Мэч-чириэ үчүгэй, үүт ыама эмиэ ол курдук. Бары бааһы-найдар уонна 70 чааһынай ыал үүттэрин арыы сыа-ҕар туттараллар. Сыллааҕы былааммыт 260 тонна. Билигин күннэтэ икки аҥаардыы тонна туттарыллар. Сыахха өр сылларга үлэлээбит уопуттаах дьон үлэ-лииллэр, Сэбиэдиссэйинэн Тамара Николаевна Ми-хайлова, оробуочайдарынан Устинья Попова уонна Ульяна Софронова үлэлии сылдьаллар. Кинилэр ута-рыынан астаан, арыылаан ыыталлар. Түргэнник сайдар салаа быһыытынан «Туймаада» ФАПК көмүө дуога-бардаһан 26 сибиинньэни уонна 100 кууруссаны аҕалан нэһилиэккэ тарҕаттыбыт. Онтон хас биирдии ыал культурнай мооньоҕоннох буолларын ситиһэргэ сорук туруорунан, Дьокуускайдааҕы Ботаническай Сада кытары сөпсөһөн яхара кыталыктэ ҕуорду сэр-гэ, яблоко уонна вишня үнүгэстэрин ыларга кэпсэт-тибит. Маны олордор саҕана күһүн таһаарыахпыт.

—Балыты үөскэтиинэн дьарыктанар этигит дии, ол үлэҕит салҕанар дуо?

—Иллэрээ сыл уонна былырыын «Балыксыт» ком-паниятан кэлэн рапушканы уонна бырааттааны уйһута Эбэ күөлүгэр ыыппыппыт. Түмүгэ биир-икки сылынан биллэ охсубат. Ол да буоллар, кэтээн көрүү түмүгүнэн холуйан эттэххэ, син ууһуох чинчилээх, эрэннэххэ сөп. Быйыл Көбээйи соботун ууһатыахпы-тын баҕарбыппыт. Куоратттан аҕалан иһэн массыына-быт суолга бэтиллэн, айаммыт алыс уһаан хаалан балыктарбыт тулуйбакка, аара өлөн хаалбыттара. Онон, сааскы сырыы итинник түмүктэммитэ, күһүн эмиэ холонон көрүөхпүт.

—Бөһүөлэк экологическай туругун уонна тас көс-түүтүн тупсарарга, хас биирдии ыал мас олордоруи, культурнай элбуордаах буолларын ситиһэн пуун Ыҥы-рыыга баар дии.

—Ити өттүгэр үлэ барда. Санитарнай ырааһыырдыы-га, көҕөрдүүгэ үлэ балачча ыытылынна. Нэһилиэккэ баар тэрилтэлэр—уһуйаан, оскуола, маҕаһын, Куль-тура дьиэтин уонна хонтуора тастарыгар маһы олор-дуу тэтимнээхтик барда. Биирдиилээн ыаллар эмиэ араас маһы олортуулар. Сорохтор, күһүн олордуохта-ра. Биһиги өттүбүтүттэн итинниккэ техниканан көмө оҥоһуллар. Народнай тутуунан биллэрэн спортивнай сала тутан эрэбит, Аһаҕаһын түһэрбиппит. Уонна 200 маһы ииллэрэн эрбатэн, тангастаан бэлэмнээн ту-руорабыт. Күһүн, от үлэтэ үмүрүйдэҕинэ, салгыах-пыт. Бу тутууга нэһилиэнньэттэн харчы хомуйбуппут, биирдии ыыбардааччыттан 50-нуу солкуобайы. Ити биллэ турар, тиийбэт, онон Чурапчыга уонна куо-ракка олорор биир дойдулаахтарбыт көмөлөһөллөрү-гэр эрэнэбит. Биллиилээх спортсмен В. П. Карпов бу спортзал тутуутугар диэн биир тыһыынча харчыны биэрбитэ. Ону түгэнинэн туһанан, нэһилиэк олох-тоохторун ааттарыттан хоһыатынан махтанабыт.

—Афанасий Михайлович, тус дохуоту улаатыннаа-рыыга уһаайбаны көдьүүстээхтик туһаныы Ыҥы-рыыга анал пууҥунан киллэриллибитэ. Оҕуруоту олордуугут хайдаҕый?

—Оҕуруот араас көрүҥүн олордуу сыллата кэҥиир. Ыал үксэ оһоҕунан оттуллар сылаас теплицаны тут-тар. Хортуоппуйу, огурсууну, помидору, редиискэни тэпкуобу, сүбүөкүлэни, ону таһынан тумп буолар ылах» бааһынай хаһаайыстыбатын массыыната бас-нэ кииирэн эрэбит. Быйылгы былааммыт, нэһилиэк Ходуһалар үүнүүлэрэ үчүгэй. Түмүгүн онон дьыл көрдөрүө.

—Кэпсээҥҥит иһин баһыыбаларыҥ! Тыа ыалын экономикатын өрө көтөҕөр киэҥ үлэҕитигэр ситиһии-ни, үтүө түмүктэри баҕарабыт!

Кэпсэттэ Р. СИБИРЯКОВА.

ЭРГИЭНҤЭ ИККИ ЭТИИ

Туох да дьабыт ыйыа, кэнники сылларга «Холбос» эргиэнин ситимэ улахаабын айгыраата, Араа, бэйэлэ-гиттан алата Президент оһоһуйуутун, саҥа тыын биэрэн бырдырымыгныттан ыла «Сыдаан» потребобщест-вотын сабаатын чилиэнинэн талыллан үлэлиэ Оннон эппиэн киллэрдим. Олор маннык этэр.

ЭРДЭЛЭЭН ТӨЛӨӨН—ЧЭПЧЭКИТИК

Кылааҕ—сурун аһылыкпыт. Кылаап атыылаһыытын биир «кыттуваабы» куруук харчылаах сылдьыы буолар эбит. Билиһиги үтүс ыалга харчыта тутааччы—хаһаайа. Онтон кун аасын атылаһыыр кылаапыт харчытын эрдэлээн төлөөн хааһыр хайдах буолуо» эбитэй диэн ыйыппын, бу туһунан мэйиитэ тахсар муҥатахтарыгар урдаах ыланнар. Бэйэлэ саамыттан олокко киирэн араар. Ыс хоһооно сылдьар. Биир мэһиикгэн атаҕаһ суоҕу эрдэлээн төлөөбүт кыыс сыта эгир солкуобай. Ааһ урут ылааҕы 7 солк, ааны бэттиэн илар Маҕалымыа буулка ылыытыгар 50 харчыны наччоотуурар куруук. Ону барыта ночиттуы дэбиэ көрүөхпүт, Холобур, потребобщество ыйга килиэптэн 100 тыһ. солк хас-кэрэр. Онтон, сатаатар, ааһарын, 50 тыһыынчаны эрдэлээн төлөөтүнэр. Ночоотторо 3,5 тыһ. солк. (7%). Онтон эргиэн тэрилтэтэ 50 тыһ. солк. уу харчыны урутаан ылбыттан ыйы устата 3,5 тыһ. солк. «ноҕарыгына суоҕа дуо?

Билигин кэнгин, хамнас сорох харчыта суох ыалар буолбут кэмигэр син биир биэриэхтээх кылаапыт харчытын эрдэлээн ууммут (биһиги Чаппанда да суох буоллун) эргиэммит ситимэ кэмэлдьирбит икки аттыгар ночооту аҕалбата чахчы.

АКЫЛААТ УОННА ЫЛААН КУЛУК ӨРҮТТЭРЭ

Нэһилиэгин маҕаһыынын атыылааччытарыттан ыйыта-бын: —Ыйдаҕы эргиэнгит, хамнаскыт төһөнүй? Хайдах төлөнөрүй?

Бадбатын, бэһэ барыллаан маннык буолла. Кыһыҥҥы ыйдарга эргиэннэрэ 50-60 тыһ. солк. эрэ эбит. Улахан акара кылааптан, арыыттан киирэр. Хамнас-тара ыйга 900-1000 солк. эрэ. Бэйэлэ кыра. Продавец үлэтэ олус эппиэттээҕин сатаан, улахан сылаалаах үлэ. Ол да сылаар, кыннлар албаҕа атылаһыыга, обо-руоту кэнтэргэ төһө интэриэстээх эбиттэрий? Сорох

суох эбит дьиэргэ тэсйэллэр. Тоҕо? Кинилэр хамнастара акылаатттан аҕыллар уонна ыйга бэчччаны-оттону атыылаһыыга быһаар-соруд тэрдиилэр. Ону аһар-дахтарына кыра быраһыаа эбиллэр эбит. Оччотугар быһаҕааларын толорбототохторуна дьыала акылааттара син-биир толору кэлэр эбит. Ол да иһин бүгүннээҕи «Холбос» ситимин маҕаһыыннарын продавецтара рынок атыыһыттарын курдук хаһаан-тоһоон, рекламанан махтанан байыабыллан атыылыы сылдьаллара кэстибэтэ. Тоҕо эрэ холкулар. Бирпчаанаата судургу. Кинилэрсэннар атыыһыттара кэллэрбит суумаларыттан быраһыаннаан хамнастаналлар. Онтон «Холбостор» акылаакка олороллор. Өссө наһаа аһара атыылаатахтарына хамнастара, куруубайдык тэгэнэтэхтэ, кучччуур куттаналлар. Ону бэһээрыахха. Үөһэ ахтыбыт продавецтарын, эбиллэн курдук, ыйдааҕы быһааннара 50 тыһ. солк. Ону аасаат ыйга 100 тыһ. солк. таасалы онорбуттар. Хамнастара мөһөөхтөн эрэ ордук эбиллибит. Араа бу дьонуо сүүрэлиитэн, бүлан кэлэн, тэрпиэн-хоруттан ыйдааҕы обороттарын 150-200 тыһыынчаҕа тиэрдэр. Оччотугар бэлэмнээрин ыарыта 400 тыһыынчаҕа тиэрдэхтэрэ сурҕа дуо? Ол түбэлтэҕэ урукку 2-3 төгүл ордуктук үлэлээн син-биир 900 солкуобай акылааттарыгар олорон түһэллэр. Интэриэс «кутуйах» хааныа суоҕа дуо? Аһары үлэлээр куһаҕаннаах буолаарай? Ол кэриэтэ суунаҕан кыһаабыт, арыгыны (биир буоллаҕына) биэрэ-биэрэ олоруохха ночооту суох буолаарай?! Эһиги санааҕытыгар хайдаҕый?

Маннык балаһыанньа потребобщество салалтатыгар дьиэ баар. Кинилэр эмэ акылааакка олороллор. Быһаан туоалуга түөлбэтын, эйиэр албатын ынаҕыҥ бэттин син-биир маммахтаах хамнастара кэлэр, соччолоохтук үлэрыйбат. Маннык балаһыанньаҕа салалта үлэһиттэрэ бары биир айуннан-санаанан үлэлииллэрэ буоллар диэн баар.

Бу үөһэ суруллубуттарга олоҕуран ыйга маннык биһаччы этэллэн.

Эргиэнинэ быһаан-соруда хоонтурулунун сылыннар тэрдиллэрэ ааһа. Суот-учуот дьиэ куһуруохтаах. Ол тылаан барыа бары үлэһиттэр эргиэн хамнастарын интэриэстээх буолар усулуобуйалара олохтонуохтаах.

Оннук усулуобуйанан дьыалаит хамнаһын суох оҥорбут буолтуоттаах. Ол иһин продавецтары быраһыаҥҥа олордоххо, маҕаһыын рабочайын эмиэ. Холобур, (биһиги холбос) ус үлэһиттээх ыйга 100 тыһ. солк. эргиэннэрэ хамнаһыныыҥ 5-6 быраһыана ол. Ону ким ис-тээһин, разрадын, маҕаһыынын көрөн үллэриэххэ. Хамнастарыгар быраһыаннарын хааһылааҕа кэмнээҕэ. Кыра хамнас кэһиилээх хаһаанылаах, ыллаабыт кэбилээбит, Хамнас ыраатарыттан таҕыт кутталааҕа. Эскэ ону күүскэ үлэлээн, эргиэни албыттаҕа, мэһаһыныннан туруорбахтыҥ, үпүгэһин хамнастара буоллахтарына, баһаадысти.

Онноҕор буолуох эти урукку государственнай бэйэтин (сүүрэн собуоттары, фабрикалары...) приватизацияламмыт ыал эрэ АО-лары, фирмалары тарыйа-тарыйа убайдыр, аттаар дьоннор тоҕолоох хамнаһы суругар син олорбуоллар пэтэ-била сылдьыбыт. Сынах, биир холобур эддьиэх сыллааҕыта «Якутскэнерго» АО Ийиэбо В. Кальченко ыйдааҕы хамнаһа 110 мөлүйүөн солкуобай (бэлиэтиллибит тыһыынча) тэтнэһэр диэн суруйан тураллар. Билиги да дьокуут үөттэйдэх үлэлиир буоллахтарына итиэ тойон хамнаһа 5 бараһааннаах куддугу миллохтэринэ тоҕо тайдаабыт?

Маннык балаһыанньаҕа эргиэн ситимэ салайтыныар эмиэ киирбэт. Потребобщество ыйдааҕы эргиэнэриттэн бочча быраһыаны салалта хамнаһа диэн. Онтон инниттэр бараһынаны үлэлииллэр. Холобур председатель 15, кылаабынай бухгалтер 13, товаровед 10, кассир 8 бараһыаннаах дьабыт курдук. Ыстаастарын, килиэстэрын, мадьбаахаларын эмиэ учуоттаан.

Түгүк. Бу идиэйин урукка килиэттэрбитэ ча аһаҕасыыр илин. Бу эйиэһэрбин кими мойдах тоткуйдуура, куһуллуура үтүө кыттыбара. Билиэхтик иттэр этэбиэ. Кинилэр саналарын ургутан тылпаахтыыһыы ким да ночооттуура суоҕа, Атардас бараһтаах эрэ бастаа. Онтон эргиэн үлэһиттэрэр бараһыттарбиэр акылааттарын суох олорон. Акаарыс кинилэрбит уутан ритан бараһынаннарга хамнастарыы буоллахтарына атыы-эргиэн этиибирэ, обороот көтүүрэ, бары үлэһиттэр интэриэстээх буоллаллара төрүт саарбаҕа суох. Онноҕор биллиэн улуус дьаһалтата, нэһилиэк баһылыктарын хамнастара үлэ түмүгүттэн буолуо диэн сорук турда. Онтон эргиэннит үлэһиттэрэ хаһааната аһарыр аныгыннааҕы хамнастарын хатааныа олороллор?

Иван ПОНОМАРЕВ.

Кэнкэмэ.

«САХАТЕЛЕКОМТАН» АҔЫЙАХ ТҮГЭН

«Сахателеком» Чурапчытааҕы филиала республикаҕа биир үчүгэй үлэлииринэн биллэр. Ордук Новосибирскайдааҕы связь институтун бүтэрбит С. Д. Васильева начальниктыыр кэмиттэн ыла үлэ түбүстэ.

—Мин маанна саҥа кэлэн буллбатахпына, онон коллективны куһаҕана суохтук билэбин диэххэ сөп.—Светлана Даниловналыын кэпсэппэбит ити курдук саҕалаанар. Үлэһиттэр да бастакыттан эйэҕэр, инниттэн дьиэлээн биһилэбит дьон. Үөрэхтээх ханнык эмэ чуҥэс эргиэнэ бастыҥнара—маннык 4 үрдүк үөрэхтээх сибээс инженера үлэлиир. Республикаҕа үс оборудованиета кылбиэттэн бэйэлиэстэрин бэһаах биэрэллэр. Ону саҥа дьылбытыгар кэстэхтутуна тэһиэрэдибит. «Куһаҕай» предприятие дьаатыгар көһүөхтээхпит, билигин ону ударыгар оҥорторо сылдьыбыт,—начальник үлэтин саныа билиһиннэрэр.

Станция турар дьиэтигэр тахсыбыппыт инженердэр Г. П. Васильева, Н. Н. Филиппов ылбычча кэһэ ордук суоҕун курдук уустук аппаратураны кэрэ-истэ сылдьаллар эбит. Бэрт кылгастык үлэлэрин билиһиннэрэллэр. Атардас бэйэлэ 1000 саҥа точка ыбыллыбыт. Соҕуруу кэһилиэнэктэр дьиэлэрын оҥорууга тэрэ килиэниллэр.

—Сотору-сотору командировкалааҕар кэһил хайдах тэһэнэн дьаанки-уоккуа кэһилээһинээҕиттэн портуобиа?

—Оҕолоруи улаатыппыт. Бастаан холбостохпут үтэһэ биир эгэ кыһалҕа. Ол эрэйи Григорьевна барыын тааһа хааһытан үлэһит үөрэнэр хааһбыппыт. Ыал сиэркэ оҥоруоттаахпыт, суһуурэхпот-астаахпыт— Светлана Даниловнаттан хаһаайыстыбатын ыйыппытым сыыгар хоруйдуур. Сибээс үлэһиттэрин түбүктэрэ сайыны кэмигэ үксүүр. Линияттан Хаххарга тиийэр линияны эрэмиэннэ сылдьаллар. Ол бүттэҕинэ, аны Хаһахсыт диэки айаннаахтара. Мырдааҕайга Дьиикуускайга биһи тахсар линия оҥоһуллар. Инженер «Радио» оборудованиены тоттар, «Уустук тэрил. Кыраһыытан тылына дуу, хайдах дуу. Оччоҕо дьоннор айылҕаларын быһаарбытыгар тиийбэбит, —начальник бу күннэргэ саҥа эрэлиитэ тахсар болуруобуй толоруйдуур.

Аныгы кэһил сибээһэ суох кыайыллыбат. Ону улууска каналлаахтан—са һырыччыттан дьаарыктаар тэрилтэбит үлэһиттэрэ бэһиэнэрэтиэн-кэрүүлэрэттэн, саҥаны сатан-анн хайаа олохтууллрыттан бүтүн улуус сайдыытын бэйэччы тутуллаахтар. Кинилэргэ ситиһиилээх үлэни баҕарабыт.

М. СИДОРОВА.

Махталбытын тиэрдэбит

Ус тохсус тиэрбирэстиҕэ 1999 сылга. Биһиэхэ, сабыһыбыт дьиэни, төрүт катаанаһыннан сыл Кыргыыстар сылларынан бигэргэттэ. Ол иитинэн кыргыыстар ыһыахтар кыттыылларын, президент М. Е. Николаев кэнэн-кэнэн тыл-этэ, кырдьаҕас дьонно истиҥ махталын биллэрдэ. Улууспутугар кырдьаҕас дьону көрүү-истии, эмтээһин, кинилэр кыһалҕаларыгар болҕомтолоох буолуу түбүстэ. Аны республика Пенсионнай сулууспата департамена кини иһэр кырдьаҕастарыгар аналлаах геронтологический бөһүөлэгэ астар, да. Сүүрбэ биэс кырдьаҕас «Все тогда» профилакторий кирэйэ буолан турбут дьиэҕэ 24 күн эмтэнэн, сынньанан, этэргэ дьыл, эдэрдэригэр түһэн тахсыллар. Клиникаҕа баҕарар консультацияны ылыахха, тиис протезын оҥорторуохха сөп. Кылабыннай врачынан медицин-

ской наука доктора Дмитрий Гаврильевич Тихонов үлэлиир. Аһтарбыт Аҕалдах массажистара ураах кылаастаах кэтэни олоктиллар, отунан эмиэ эмтииллэр.

Итиэ үтүөнээһиэх сиргэ биһиги улууспут тэрилтэ буолан эмтэннэ кэллибит. Айыы санаалаах үрүҥ халатахтаахтарбыт биһиги ситэри кэллэрбиттэрэр ыллаах тарайон үөрэ-көтө алгыы хааллаары Олен улуустааҕы Пенсионнай сулууспа начальнигар Варвара Васильевна Махарооваҕа, дьаһалта социальнай көмүскэллээх буолуута управлениетын начальнигар Семен Иванович Николаевка, улуустааҕы ветераннар сэбиэттэрин председателигэр Любовь Дмитриевна Барашковоҕа үтүө санаабыт, бараҥа сылы мунньаҕыгар бэрэдэбэтин эйиэйбикэт иһин барҕа махтал.

Г. САВВИН, нэрүөт үөрэҕириитин туйгуна улуус бочуоттаах гражданина.

СӨБҮЛЭҺИИ ТУҺЭРСИЛЛИННЭ

Социальнай политика сурун тоҕоолугунан чэгиэн-чэбдик доруобуйалаах, чэл кыттаах, чолугэйиэ дьиэни буолар. Хас биирдии киһи. эдэр итчэт, оҕо, дьиэ кэргэн, үлэ коллектива уонна нэһилиэк, улуус бүтүннүүтэ олохтун сиэрэ чэл буолара тэрээбит доруобуйа, республикабыт барҕара сайдыытыгар, экономиката турукка буолуутугар тэһүү суолталаах. Республика үрдүгэр чэл олоҕу пропагандалааһыныгар чилиэ хаһысхалаах үлэ кэлэхэк ыытыллар. Ону Муҥхайдааҕы «Сайах» чэбдигирдэр Киин үөһэлэ кэлэ филиалларын улахан суобаһынан сотоһутаабыта буолан бэлэмэ республиканскай тэчигэ аҕалыа прыыхайдык туоһулуур.

СР Президента М. Е. Николаев чэл олох туһугар үлэ олох бары эйгэтин көрсөр хабан ыытыллар туһугар, Дьокуускай куорат дьаһалтатын, үөрэҕириитин, культура, доруобуйа харыстабылын салайааччылларын үлэһиттэрин кыттары Сөбүлэһиили илии баттааһын. Бу сөбүлэһиини илиирбиттэн, олоҕун барыы, улууспут дьаһалтатын баһылыга А. А. Шадрин улууспуттаҕы бюджет тэрилтэлэрин эппиэттээх үлэһиттэрин: Улуустааҕы үөрэх управлениетын (М. А. Никифоров), Доруобуйа харыстабылын управлениетын (Г. Н. Алексеев) уонна Культура управлениетын (К. К. Колесов) кыттары от ыйын 12 күнүгэр Сөбүлэһиини түһэрсиэтэ.

«СО» корр.

ҮЛЭҔЭ ЫҤЫРАЛЛАР

Эмтэнэр кэрэ айылҕалаах, олохтоох уруулаах хаһаайыстыбалаах, үтүө-мааны дьонноох-сэргэлээх Кырдал сиригэр (Болтоҥо нэһилиэгэр) үлэҕэ ыҥырабыт.

Маннык идэлээх үлэһиттэр наадалар:

1. Оскуолаҕа—начальнай кылаас учуутала.
2. Балыыһаҕа—фельдшер.

Начальнай кылааска, детсадка сылдьар оҕолордоох дьиэ кэргэн кэллэҕинэ аннынэйэриҥ үлэҕэ хааччыйабыт. Олорор дьиэнэн, хаһаайыстыба тэрилтэлэригэр үчүгэй хонуктэ сиринэн хааччыйабыт. Кэлин оҕохсуйуҥ, улахан, саха маанан сиэринэн сүбэлээн ыллаҕ нэһилиэктээх үүтээнигэр.

Болтоҥо нэһилиэгин дьаһалтата.

БИЛЛЭРИИ

Сайыҥҥы ыйдар сэрэхэлийтэргэ сууһ, сылгы этин, үрүт аһа, сибиэһэ атыыһааччылар 4-с рынокка атыылыыргыт көрдөһөллөр. Рынок сисектиһайаннын хааччыйар. Атыылааччылар медицинскэй кинигэкэбиттэн, атыылыыр бородууксаларгытыгар ветеринарнай сибидиэтэлистибэни илдьэ сылдьаргыт булгуччулаах.

САНЭПИДНАДЗОР.

АТЫЫЛЫЫБЫТ

Чурапчы сэлиэнньэтигэр Заводская 24 нүөмэрдээх 7х8,5 м уһаайбалаах дьиэни. Сыаната кэпсэтии. Эбэтэр «ВАЗ» массыынаҕа атастаһабын. Билсэр телефон: 21-497. (Үлэ чааһын кэннэттэн).

x x x

Саҥа сотата суох дьиэни 35 ыаһ, сотт. атыылыыбын эбэтэр 1994 сылтан бэттэх оҥоһуллубут УАЗ массыынаҕа атастаһабын. Билсэр телефон: 22-273.

Эҕэрдэлиибит!

Күндүтүк, күндү күн-күбэй ийэбитин, таптыыр кэргэммитин, эһээбит эбэбитин, «Бочуот Знага» орденнаах, педагогическай үлэ ветеранын, Маҥаҕаһыт олохтооҕун Анисия Васильевна Кожурованы 70 сааһын томточчу туолбуккунан ис сүрэхтэн истиҥ, иһирэх тылбытынан эҕэрдэлиибит!

Алгыс тылынан арыаллаан,
Үтүө санаанан түһүллээн.
Имэҥнээх кэрэнэн силигэн,
Эйэҕэс үтүө ыччаты иитэн
Ийэ сир кырсыгар
Кэнчээри кэскил тэнийиннэр
Үрүҥ тыыну айхаллаан
Бэрдэ махталы этэбит.
Иитиллибит дьоллоох, күндү ийэбит
Сандал күтүр сылаабытын,
Буор күтүр буомурбатын
Ийэ кутун иэстибэтин!
Сардыктаах сырдык сааскытыгар
Кустуктаах саҥаты күттүннэ
Элиэнээх олоххут түһүлгэ туруоктун!

Эҕэрдэлиилэр: кэргэнин, оҕолоругар, кийииттэрин, күтүөттэрин, сиэннэрин.

x x x

Бииргэ үлэлиир коллективын ЕРИПОВ Василий Васильевичи 65 сааһын туолбуккунан итиитик ис-иттиник эҕэрдэлиибит! Баҕарабыт ыттыахха доруобуйаны, үлэҕэр ситиһиилэри, тус олоххор дьолу!

«Почта МУП», канцелярия, диспетчерскай сулууспа үлэһиттэрэ.

Дьоҥуускай нуорат олохтооҕо, СГУ студена **ПЕСТЕРЕВ Михаил Васильевич** өлбүтүнэн эдьиийдэр Лидия Петровнаҕа, Михаил Родионович Сысолятиннарга, кэргэннэр Туйаара Алексеевнаҕа, уолугар Бэргэнгэ, эбэтигэр Татьяна Афанасьевнаҕа, бииргэ төрөөбүттэригэр Леонаҕа, Кузьмаҕа «Мааркичаан» түөлбэ олохтоохторо.

Кутурҕаннарын тэҥҥэ үллэстэллэр:

— Кэргэннэригэр Туйаара Алексеевнаҕа, уолугар Бэргэнгэ, эдьиийдэр Лидия Петровна, Михаил Родионович Сысолятиннарга, бииргэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар, Дьараат орто оскуолатыгар бииргэ үөрэммит 17-с выпуск.

— Бырааттар Михаил Васильевич өлбүтүнэн улуустааҕы гимназия директорын научнай үлэҕэ солбуйааччытыгар Макарова Саргылана Михайловнаҕа гимназия коллектива.

— Кэргэннэригэр, оҕолоругар, эбэтигэр Дьоҥуускайга олорор Маркова Татьяна Афанасьевнаҕа Сылдьыттан Солнцевтар, Платоновтар, балта Маркова Марфа Афанасьевна.

Күндү кэргэммит, аҕабыт, бырааппыт, эһээбит Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕо, түбүктээх хаһыатчыта, райпоҕо өр сылларга үлэлээбит пенсионер, үлэ ветерана

БЕЛЯН Дмитрий Дмитриевич

бу дьыл от ыйын 11 күнүгэр ыарахан ыарыыттан өлбүтүн билэр дьоҥҥутугар, табаарыстарыгар дириҥник курутуйан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, эдьиийэ, сиэннэрэ.

Кутурҕаннарын тэҥҥэ үллэстэллэр:

— Ылыс маардара, түөлбэ ытыктыыр кырдьаҕаһа, үлэ ветерана Дмитрий Дмитриевич өлбүтүнэн кэргэнигэр Гликерия Ивановнаҕа, уолугар Иванга, кыыһыгар Анисияҕа, кинилэр дьиэ кэргэттэригэр эдьиийдэригэр Зоялаах Захаровтар, Никитиннэр, Корякиннар, Овчинниковтар, «Курорт» түөлбэ олохтоохторо.

— Өр сылларга бииргэ үлэлээбит табаарыстара Дмитрий Дмитриевич өлбүтүнэн кэргэнигэр Гликерия Ивановнаҕа, эдьиийигэр Зояҕа, оҕолоругар бэйэлэрин үлэһиттэригэр Анисия Дмитриевнаҕа, Иван Дмитриевичка, кинилэр дьиэ кэргэттэригэр түбдэсиансер коллектива.

— Дмитрий Дмитриевич өлбүтүнэн кэрэтик санаабыт, ытыктыыр дьонноругар кэргэнигэр Гликерия Ивановнаҕа, уолугар Иванга, кыыһыгар Анисияҕа, кинилэр дьиэ кэргэттэригэр Павловтар, Матвеевтар, Винокуровтар, Лестаковтар, Кирилловна.

ҮӨРЭНЭ КЭЛИИҤ

Чурапчытааҕы физическэй культура уонна спорт институтун—урдук колледж 1999—2000 үөрэх дьылыгар эрэнгэбэ үөрэтэлиэннигэ физическэй культура бакалавра (521900) идэҕэ студеннары сууммарыыр. Талан ылбыт спорт көрүҥэр эбии специальнай үөрэхтэнэр кыахтаах. Талар спорт көрүҥнэрэ—тустуу (көҥүл тустуу, хапсаҕай), чэпчэки атлетика (сүүрүүлэр), спортивнай оонньуулар (волейбол), спорт национальнай көрүҥнэрэ (мас тардыһыыта). Үөрэнии болдьоҕо—4 сыл.

Докумуоннары тутуу: бастакы поток—от ыйын 5 күнүттэн 20 күнүгэр диэри, иккис поток—атырдьах ыйын 16 күнүттэн 30 күнүгэр диэри.

Приемнай комиссияҕа маннык докумуоннар туттарыллаллар:

1. Сайабылыанньа.
2. Орто үөрэҕи бүтэрбитин туһунан аттестат.
3. 086 формалаах медицинскай справка, амбулаторнай карта.
4. Семейнэй балаһыанньа туһунан справка.
5. Характеристика.
6. Фотокарточка—6 шт.

Киирии экзаменнар: бастакы поток—от ыйын 19 күнүттэн 25 күнүгэр диэри, иккис поток—атырдьах ыйын 30 күнүттэн балаҕан ыйын 5 күнүгэр диэри.

Туттарар предметтэр:

1. Специализацияҕа талан ылбыт көрүҥҥэ тест. Уопсай физическэй таһымы бэрэбиэркэлээһин. Уолаттар—60 м, 1000 м сүүрүү, туран эрэ (эмиэ) уһуну ыстаныы, перекладинаҕа тардыныы, тутуу эргиир, анар атахтар олоруу (ойбостон тулааһыга). Кыргыттар—60 м, 1000 м сүүрүү, туран эрэ (эмиэ) уһуну ыстаныы, олорон эрэ илиини дьиэ тэнкэбүү, 4 мунууга устатыгар эккэлэлиэллэйэһин, сиртэн иллэһэн аһыныы.

2. Собеседование (талан ылбыт спортун көрүҥэр бастакы билиилэрин, оонньууларын бэрэбиэркэлээһини, оҕону үөрэтэр дьоҕурдарын билгэлээһин).

3. Нуучча тыла (диктант, зачет).

4. Биология (тылынан, экзамен).

Киирэр миэстэ—50. Конкурсу ааспыттарга ыраактан кэлбит буоллахтарына уопсай дьиэ остуолбуйата чэпчэтиилээх аһылык хааччыллар.

Биһиги аадырыспыт: 678290, Чурапчы улууһа, Чурапчы сэлиэнньэтэ, Спортивнай уул. 2 №-рэ. Чурапчытааҕы физическэй культура уонна спорт институтун—урдук колледж. Билсэр телефоннар: (251) 21-304, 21-519, 21-747, Факс (251) 21-519.

x x x

Д. П. Коркин аатынан орто спортивнай интернат-оскуола 1999—2000 үөрэх дьылларыгар V—IX спортивнай, IX—XI политехническай кылаастарга үөрэххэ ылыныы бөлөҕөр. V—IX спортивнай кылаастарга көҥүл тустууҥҥа, дуобакка, чэпчэки атлетикаҕа дьарыктанар баҕалаахтар маннык бэрэбиэркэлэри ситиһиилээхтик ааһыахтарыгар ыҥыраллар:

1. Талбыт спорт көрүҥнэригэр тестирование (уопсай физическэй таһымнарын быһаарыы, талан ылбыт көрүҥнэригэр дьоҕурдарын бэрэбиэркэлээһин).

2. Математикаҕа, нуучча тылыгар билиилэрин бэрэбиэркэлээһин.

Көҥүл тустууга, дуобакка, чэпчэки атлетикаҕа Россия, Саха Республикатын чемпионаттарыгар кыайыылаахтарыгар тутар комиссия тестированиеҕа быһа «биэс» бааллы туруорар.

3. Медицинскэй көрүү.

4. Тутар комиссия бэрэбиэркэлэрэ оҕону ылыы конкурса.

9-10 политехническай кылаастарга ылыллаллар:

1. Математикаҕа (суруйуунан), физикаҕа (тылынан), нуучча тылыгар (диктант) бэрэбиэркэлэри ситиһиилээхтик аастахтарына.

Математикаҕа, физикаҕа, нуучча тылыгар үөрэх түмүгүнэн, республика, улуус олимпиадаларын кыайыылаахтарыгар туһаныллар предметтэригэр тутар комиссия «биэс» бааллы быһа туруорар.

2. Бэрэбиэркэлээһин нэдиэлэтэ.

Киирии бэрэбиэркэлэр балаҕан ыйын 1 күнүттэн 5 күнүгэр диэри ыытыллаллар. Докумуоннары тутуу от ыйын 1 күнүттэн саҕаланар.

Маннык докумуоннар ирдэниллэллэр:

1. Үөрэнээччи уонна төрөппүттэр сайабылыанньалара (ылыллыбыт образецынан).
2. Үөрэнээччи медицинскэй картата уонна 086 формалаах медицинскэй справка.
3. Үөрэнээччи ситиһиилэрин тус бэйэтин дьыалата (табыллардаах, характеристикалаах).
4. Дьиэтэ балаһыанньатын туһунан испиэрэнкэ.
5. Оскуола директорын бэчээттэммит характеристиката.

Д. П. Коркин аатынан Чурапчытааҕы орто спортивнай интернат-оскуолатыгар ылыллыбыттар (политехническай кылаастары киирэн туран) толору матырыйаалынан хааччыллаллар.

Тутар комиссия аадырыһа:

678700, Чурапчы улууһа, Чурапчы сэлиэнньэтэ, ЧРОСШИ, приемнай комиссия. Тел.: (251) 21-300, 21-519, факс (251) 21-519.

Үлэ, тыыл ветерана, хоту норуоттары ыытыллаҕа, Хайахсыт наһылиэгин олохтооҕо

БОРИСОВ Николай Егорович

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кыыһыгар, Хайахсыттааҕы «Күнчээнэ» уһуйаан сэбиэдиссэйигэр Илларионова Матреа Николаевнаҕа дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэбит.

«Күнчээнэ» уһуйаан коллектива.

Кутурҕаннарын тэҥҥэ үллэстэллэр:

— Николай Егорович өлбүтүнэн кыыһыгар, кийииттэригэр, сиэнэ кийиитигэр Барашкова Агрaфена Николаевнаҕа Арыылаахтан, Чурапчыттан Варшаковтар.

Кэргэним, ийэбит, эбэбит, балтыбыт, эдьиийбит Кытаанах наһылиэгин олохтооҕо, үлэ, тыыл ветерана

МАКАРОВА-ЛОГИНОВА Мария Гаврильевна

бу дьыл от ыйын 8 күнүгэр ыарахан ыарыыттан өлбүтүн дириҥник курутуйан туран баары аймахтарыгар, доҕотторугар, чугас дьонугар иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, эдьиийэ, бырааттара, балыстара, күтүөтэ.

Кутурҕаннарын тэҥҥэ үллэстэллэр:

— Үлэ, тыыл ветерана Мария Гаврильевна өлбүтүнэн кэргэнигэр, оҕолоругар Кытаанах наһылиэгин салалтата, кырдьаҕастарын сэбиэтэ.

— Ытыктыыр эдьиийдэрэ Мария Гаврильевна өлбүтүнэн кыыһыгар, балтыбытыгар, эдьиийбитигэр Евдокияҕа, уолугар, бырааппытыгар Даниилга, кинилэр дьиэ кэргэттэригэр Сылгыттан Макаровтар, Чурапчыттан Алексеевтар, Лазаревтар, Монастыревтар, Дьоҥуускайтан Пудовтар, Макаровтар, Зверстова М. П.

СҮТҮКТЭЭННИБИТ

Дьячковскай Константин Николаевич аатыгар бэриллибит водительскай удостоверениены бэлбүттэр маннык аадырыска биэрэргитигэр. Билсэр тел.: 21-413.

x x x

Ефимов Петр Петрович аатыгар 1996 сыллаахха Чурапчытааҕы ис дьыала отделениета бэриллибит У-СН сериялаах, 024357 нүөмэрдээх паспорт, АГР сериялаах 424170 нүөмэрдээх водительскай удостоверение сүппүтүнэн дьиэ суолтата суох ааҕыллар.

АТЫЫЛЫЫБЫТ

Үс хостоох приватизацияламмыт квартираны (бууустаах, имиэрдээх, оҥуруот, хортуоппуй сирдээх). Телефон: 21-480.

x x x

Иккис кварталга приватизацияламмыт икки хостоох квартираны, иккис этээс, 90 шт. лафеттаммыт бэрэбинэни, 6,5 м усталаах, 20 см халыҥнаах. Сыаната кэпсэтиллэр. Билсэр телефон: 21-957.

Күндү таайбыт, убайбыт, үлэ, тыыл ветерана, Дирин бөһүөлэгин олохтооҕо

КОРЯКИН Николай Васильевич

уһун, ыарахан ыарыыттан өлбүтүн дириҥник курутуйан туран аймахтарыгар, билэр дьонугар иһитиннэрэбит.

Гоголевтар, Корякиннар.

Кутурҕаннарын тэҥҥэ үллэстэллэр:

— Николай Васильевич өлбүтүнэн аймахтарыгар, табаарыстарыгар улуустааҕы тыа хаһаайыстыбатын управлениета.

— Николай Васильевич өлбүтүнэн чугас аймахтарыгар, бииргэ төрөөбүттэригэр, табаарыстарыгар Хоптоҕо наһылиэгин дьаһалтата, кырдьаҕастарын сэбиэтэ.

Редактор Г. Г. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор — 21-332, отделы — 21-265.

Учредители (соучредители) газеты—Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.

Индекс газеты: 54907

Чурапчинская улусная типография. Национальной издательско-полиграфической компании «Сахаполиграфиздат».

Заказ 16-73. Подписано в печать 16.07.99 г.

Тираж: 1520.

Автор суруктар этиллэр санаа-редакция позициятыгар маннык сөп түбэһэр буолбатах. Суруйуу ыйыллар чахчылар кырдьыктаахтарыгар эппиэтинэһи автор тус бэйэтэ сүгэр.